

Yeni Demokrasilerde İktisadî Reformun Yönetilmesi*

Deborah Brautigam**

Demokratik geçişi pekiştirirken iktisadî yeniden yapılanmanın yönetilmesi, siyasî liderlerin karşılaşma ihtimali olan en çetrefil sorunlardan birisidir. İktisadî karar oluşturma üzerine öğüt arayan yeni demokratik liderlerin birbiriyle çelişen tavsiyeler işitmesi ihtimali vardır. Bazı danışmanlar, gelişmekte olan bir ülke demokrasisinde başarılı politika reformunun, siyasî kavgadan iyice yalıtılmış özerk bürokratlar tarafından kararların alınması gibi, bir ölçüde otoriteryen taktikleri gerekli kılacağına ısrar edeceklerdir. Bazı danışmanlar da, demokratik kökleşmenin ve sürdürülebilir iktisadî reformların, bütün iktisadî politika tartışmalarına ve kararlarına katılmak için sivil toplumu gerekli kılacağı uyarısını yapacaklardır.

Açık olan şey, yeni demokrasiler için ödemesi gereken bedellerin oldukça ağır olmasıdır. İktisadî gerilemeden şikayet eden yeni demokrasiler, büyüyen ekonomilere göre, demokrasilerini çöküyor halde bulmaları ihtimali daha yüksektir. Yeni demokrasilerin yaşaması için sürekli büyümeyi elde etme, demokrasi inşa etmenin başka bir çok yönünden daha önemli olabilir.

Büyüme İçin Bir İklim Oluşturma

Sürekli büyümeyi elde etme, yeni yatırımları “mümkün kılan bir çevre”nin oluşturulması anlamına gelmektedir. Bugünlerde yapılan birçok

çalışma, yeni yatırımları mümkün kılacak bu tür bir çevrenin temel unsurlarını açıklamada yeni açılımlar sağlamıştır. Sağlam makro-iktisadî temeller esastır. Bununla birlikte, sürdürülebilir büyüme, ayrıca, siyasî güvenilirlik, gelir eşitsizliği ve siyasî risk tarafından hem yardım görebilir hem de bu faktörler tarafından engellenebilir.

1. *Sık sık politika değişikliğine gidilmesi büyümeyi engeller.* Politikalar, ilgili taraflara bir uyarı yapılmadan ve danışılmadan, sık sık değiştirildiği zaman, hükümetler güvenilirliklerini yitirirler. Sonuç, yatırımcıların ya yatırımlarını daha likit hale getirmeleri (“sıcak para” olarak da bilinir) veya normal hukukî çerçevenin dışında işlev görmeleridir.
2. *Daha büyük gelir eşitliği büyümeye yardım eder.* Daha eşit gelir dağılımına sahip ülkeler, başlangıçta şiddetli makro-iktisadî dengesizliklerden daha iyi kaçınabilir. Araştırmalar eşitsizliğin daha düşük düzeyleri ile büyüme oranları arasında pozitif bir ilişkiyi de ortaya koymuştur. Doğu Asyanın “paylaşılmış büyüme” pazarlıkları bölgenin on yıllardır süren iktisadî genişlemesini yavaşlattı.
3. *Güvenli hukukî çevreler yatırımı teşvik eder.* Girişimcilerin, mevduatlarının kamulaştırmaya maruz kalabileceği veya sözleşmelerinin hukuksal koruma altında olmayabileceği ülkelerde yatırım yapmaları ihtimali daha azdır. Hükümet n kamulaş-

** Yazar, Washington, DC.'de Amerikan Üniversitesi'nde Uluslararası Hizmet Okulu'nda profesördür.

tırma yapması ve sözleşmeleri reddetmesi riski konusunda iş aleminin algılamaları ile iktisadî büyüme arasında oldukça güçlü bir korelasyon vardır.

Bu yeni bulgular, büyümenin, hem yatırımcılar hem de çoğu kere toplum için daha fazla güvenilir, daha istikrarlı ve daha fazla güvenliğin olduğu bir çevreyi içeren “sosyal sermaye”yi yaratan hükümet eylemlerine bağlı olduğunu ortaya koymaktadır.

Ne Reformları?

Dünyanın birçok yerinde reformların birinci aşaması makro-iktisadî istikrarın sağlanması ve borç krizleri veya komünizmin çöküşü ve bastırılan enflasyonun serbest bırakılması sonucunda makro-iktisadî istikrarın sağlanması için gerekli olan oldukça fazla siyasîleşmiş kararlar üzerinde yoğunlaştı. Bu “bir çırpıda yapılan” reformlar devalüasyonu, malî açık ve para arzı üzerindeki iyileştirilmiş denetimi, dış ticaretin liberalleştirilmesini, faiz oranları ve fiyatlar üzerindeki denetimin kaldırılmasını içerdi.

Reformların ikinci aşaması, malî sektördeki devlet düzenlemelerinin azaltılması vergi reformu, işgücü piyasası reformları, ihracat teşvik önlemleri ve sosyal güvenlik sistemi reformu gibi liberalleşmelere ilaveten, daha karmaşık müzakereleri ve kurumsal yeniden yapılanmaları içermektedir. Örneğin, özelleştirme çalışmalarında özel mülkiyet haklarını, sermaye piyasalarını, girişimcilerin alacaklarının ve borçlarının değerlendirilmesi için bir metodolojiyi, işçilerin yeniden eğitimi hizmetlerini ve sair konuları belirgin hale getirmek ve güvence altına almak için, hukukî düzenlemeye gitmeye gereksinim duyulabilir.

Reformlardan sonra bu süreçte karar vericiler için başka önemli sorunlar da vardır. Çoğu kere, başlangıçta, aşağıda belirtilen alanlardaki liberalleşmelerle birlikte, istikrar sağlamaya çalışılır; fakat reformlara tamamen tek bir paketle (şok tedaviyle) girişilebileceği gibi, hükümetlerin, iktisat teorisinin ve siyasî yapılabirliğin gergin dengesini elde etme çabalarında olduğu gibi, aşamalı bir şekilde de girişilebilir. Aynı şekilde, karar verme süreçlerini sivil toplum gruplarının katılım düzeyi

hakkındaki kararlar da, reformları kararnâmelerle başlatan ve bu reformların uygulanmasında daha fazla katılıma ihtiyaç duyan hükümetlerde olduğu gibi, aşamalı bir şekilde verilebilir.

Güvenilirlik, İstikrar ve Reform

Bir bütün olarak bakıldığında iktisadî yeniden yapılanma, toplumda kazananların ve kaybedenlerin oluşmasına neden olur. Fakat, reformların getirilerinden söz edebilmek için zamana ihtiyaç olduğundan dolayı, kaybedenler, hemen kendi acılarının farkına varırlarken, kazananlar hangi kategoride yer aldıklarını, çoğu kere, bilemez. Kısa vadede, iktisadî reformlar güvenilirliği, güvenliği ve gelirlerdeki eşitsizliği etkileyebilen siyasî sorunlar yaratabilir.

Yeni demokrasilerdeki reformlar güvenilirlik için özel sorunlar arz etmektedir; çünkü siyasetçiler, seçilmeleri için, yapabileceklerinden daha fazlasını vaat etme için bir teşvike sahip olurlar. Kararnâmelerin kullanılması ile yasama faaliyetinde uzlaşma sağlamanın çok yavaş işlemlerini es geçmeye çalışan liderler, güvenilirlik sorunlarını artırabilirler. Peru’da Başkan Alberto Fujimori seçilmeden önce, iş yasaları, parlamenter danışma olmadan ilan edilen uygulanabilen kararnâmeler dizisiyle, acil bir oturumda üç defa değiştirildi. Bu hızlı değişiklikler, hem iş alemini hem de işçileri önemli ölçüde belirsiz bir ortama itti.

Reformun birçok türü, en azından kısa vadede, gelir eşitsizliğindeki artışları besleme eğilimindedir. Devalüasyon gerçek ücretleri düşürür. (Örneğin) sübvansiyonların kaldırılması gibi yeni vergiler, gelir eşitsizliğini bozucu etkiye sahip olabilir. Daha düşük gelir gruplarının sübvansiyon elde ettiği noktada, sübvansiyonların kaldırılmasının yükü görel olarak daha ağırdır; çünkü kaybedilen sübvansiyonlar, bu gelir grubundakilerin daha geniş bir gelirini oluşturur. Gelir eşitsizliklerinde gözle görülebilen ve devam eden yükselmeler, uzun vadede büyüme için zararlı olabilir. Kısa vadede, bu yükselmeler, nüfusu, reformun zorluklarından şikayetçi olma konusunda daha az istekli yapabilir; çünkü nüfus, reformdan elde edilen faydaların büyük bir kısmının in-

sanların küçük bir grubuna gideceğini düşünürler. Siyaset bilimci Joan Nelson, bu tür adaletsizlik duygularının, “demokratik kurumlara olan güveni aşındırıcı” olabileceği konusunda uyarıda bulunmaktadır.

Yeni Demokrasilerde Yeniden Yapılanma

Yeni demokrasileri yapılandırırkenki yeniden yapılanma açıklık, siyasî açıdan süreklilik, teşvik ve tazminatlar, eğitim ve iletişim için açık kanallar şeklindeki kurumsal “düzenlemeler demeti”nden oluşan bir karışımını gerekli kılar.

Güvenilir kararlar için kurumsal “düzenlemeler demeti”. Yeni kurumlar, iktisadî disipline ve piyasa oluşturmaya yönelik kararların güvenilirliğini güçlendiren oyunun yeni kurallarını uygulamaya koymayı amaçlayan hükümetlerin çözüm çabaları “içinde yer alabilir”. Gana’da özel döviz bürolarının hukukî hale getirilmesi, özel sektörle anlaşarak kambiyo oranlarını denetim altında tutmak amacıyla hükümetin vereceği kararlarında “kendi ellerini bağlaması”nın bir yolu olarak işlev gördü. Merkez bankasını bağımsız yapmaya yönelik olarak İngiliz hükümetinin bugünlerdeki kararı, para politikası dikkate alındığında, aynı amaca hizmet etti. Arjantin’in para disiplinine yönelik kararı, bir para kurulunun kabulüyle daha da ileri gitti.

Açıklık. Meksika’nın 1995’teki pezo krizi, hükümet hesaplarındaki açıklığın (şeffaflığın) önemini artırdı; bugünlerde Asya’da yaşanan banka krizleri özel sektör için aynı anlama geliyor. İstikrar, güvenlik ve güvenilirlik, ülkenin karşılaştığı sorunların gerçek doğasını gizlemek için hükümet çabalarıyla uzlaştırılmaktadır. Spekülasyon belirsizliğe, dedikoduya ve riske yol açmaktadır. Hükümetler sorumluluğu, açıklığı ve profesyonelliği daha fazla sürdürülebilirse, bu hükümetlerin özel menfaatlerle ele geçirilmesinden kaçınmak için daha fazla şans olacaktır. Bu konu, para politikası gibi önemli alanlarda, dışarının etkilerinden yalıtılmış bir ortamda politika oluşturulması yasallaştırılmak istenildiğinde daha da önem kazanmaktadır.

Siyasî açıdan sürekliliğe daha fazla önem verme. Siyasî sürdürülebilirlik, bugünkü mu-

hafazakâr yapının dışında reform düzenlemelerini gerekli kılar. Örneğin, dış ticaretin liberalleştirilmesi, ithal ikamesi endüstrilerinin menfaatlerine saldırmak için hükümetlerin güçlü bir araç olmuştur. Aynı zamanda, hükümetler, tarifelerden elde ettiği gelirleri azaldığı ve çabalarını malî istikrar üzerinde yoğunlaştırdığı halde, –artan ihracatın dengeleyen etkisi olmadan– daha ucuz ithalatın ödemeler dengesi üzerinde ağır bir yük oluşturacak olması riskiyle karşılaşılır.

Hükümetler başlangıçta, Doğu Asya’nın yaptığı gibi, halihazırdaki liberal olmayan politika çerçevesinde ihracatı destekleme çabalarına daha fazla dikkatlerini yoğunlaştırabilir. Mauritius’da takip edildiği gibi, herkesi aynı derece etkileyen dış ticarete liberalleşmeye izin vermenin yerine, sermayeyi ihracata yönlendirmek için, ithal ikamesiyle uğraşan firmalara yönelik teşviklerin oluşturulması, daha sonraki liberalleşme çabalarını destekleme ihtimali daha yüksek olan unsurları yaratır. Aynı şekilde, Çin’in liderleri yirmi yıl önce devlet denetimi altındaki ekonomiyle koşut olarak güçlü bir piyasa ekonomisinin oluşturulmasına izin vermeye karar verdi. Çin hükümeti ancak bu yıl sorunlu, fakat güçlü devlet mülkiyetindeki işletmeleri özelleştirmeye başlamıştır. Kazananlar yaratma kararı başlangıçta piyasa yönelimli bir sistemi destekleyen milyonlarca paydaş anlamına gelmektedir.

Ekonomik verimliliğin ve siyasî yapılabiliğin her zaman birbiriyle uyumlu olma imkanı yoktur. İstikrarlı bir politika çevresi (ortamı) her ne kadar en yüksek verim anlamına gelmezse de, yatırım için muhtemelen çok önemlidir ve bunun için büyüme, optimal verimliliği sağlayan politikaları gerektirir, ancak bu tür politikaların siyasî olarak sürdürülebilir olduğunu söylemek zordur. Yatırımcılar, orta ve uzun vadeli yatırım kararlarını yaparken, güvenilirliğe oldukça fazla değer verirler. Doğu Asyalı yeni endüstrileşmiş ülkelerini yeniden hatırlayınız! Bu ülkeler en yüksek büyüme oranlarına 1965 ile 1985 yılları arasında sahip oldular. (Anılan dönemde) faizler ve kambiyo üzerindeki varolan önemli ölçüdeki denetimler, devlet mülkiyetindeki işletmeler ve korumaya politikaları, bu ekonomilerin hepsinin

ortak özelliği idi. Şili ve Çin bugün kambiyo kontrolünü sürdürmektedir ve liberal olmayan uygulama, bu ülkelerin büyüme ihtimaline zarar vermiş gibi gözükmemektedir.

Tesvikler ve tazminat. Tazmin edici ödemeler, kaybedenlerin acılarını gidermeye, kazananların kazançlarını hızlandırmaya ve bütün demokrasilerde gerekli olan seçmenlerin ve müşterilerin genel desteğinin sürmesine yardım eder. Kaybedenleri yaratmadan önce kazananları yaratan veya kazananların kazançlarını bilinçli olarak hızlandıran politikalar ve plânlar reformun unsurlarını yaratma hedefine ulaşmayı kolaylaştırır. Reformun maliyetleri herkesi aniden etkilerken, faydalar belirsizdir ve yavaşça ortaya çıkar; bu da, kazananların, kimlerin kazandığını bilmelerini veya reform düşüncesine sahip bir birlikteliği organize etmelerini güçleştirir. Bu durum, kazananların menfaatlerinin daha açık bir şekilde farkında olduğu reformları tasarlama ve düzenlemeyi tamamıyla daha da önemli hale getirmektedir.

Görünen iyileştirme için, kamusal ulaşım, elektrik gibi, belirli sosyal hizmetlerin hedeflenmesi, reformların hayat bulacağı güveni artıran kentsel alanlara yardım edebilir. Bazen reformlardan elde edilen şimdiki kazançlar, kaybedenlerin kayıplarını tazmin etmek için doğrudan transfer edilebilir: Örneğin, Meksika, özelleştirmeden elde edilen getirilerden bir kısmını güvenlik ağı programına yönlendirmeyi başarabildi. Kazananlar yaratılabilir. Çek Cumhuriyeti özelleştirme programı, vatandaşlar arasında dağıtılan transfer edilebilir kuponlar, ki sahiplerine reformları destekleme konusunda ani bir ilginin oluşmasını sağlamıştır, üzerine dayandı.

Daha acil bir şekilde, yeniden yapılanma altına giren hükümetler, reformun kayıplarını tazmin etmek için sınırlı kaynaklarını kullanmaya ihtiyaç duyarlar. Kaybedenler ayaklanma, grevler ve kara para aklama ve sermaye kaçırma gibi "çıkışlar" yoluyla reformları baltalamak için önemli ölçüde güce sahiptir. Reforma karşı duran en güçlü koalisyon sıklıkla kent nüfusuyla bağlantılı organize işgücüdür. Bu iki grup üzerinde kalan gelir eşitsizliklerindeki artışlar, hem demokrasiyi hem de uzun

dönemde büyüme ihtimalini tehdit eder. Fakat hedeflenmiş tazminat ve sosyal korumalar da, ülkelerin küresel ekonomideki sıçrayışlara daha esnek bir şekilde cevap vermelerine yardım edebilir.

Sosyal demokrasiler üzerine yapılan araştırmalar daha yüksek düzeydeki işçi koruma tedbirlerinin daha düşük düzeydeki dış ticareti korumayla aynı yönde olduğunu ortaya koymaktadır. Genel olarak bu sosyal korumalar, (iş garantileri gibi) firma düzeyi yerine, (işsizlik sigortası, işçiyi yeniden yerleştirme ve yeniden eğitime mekanizmaları, hedeflenmiş gıda sübvansiyonları, küçük ölçekli borç verme programları gibi) bireysel düzeyde yapılmaktadır. Bu sosyal korumalar, Bolivya'daki gibi, demokrasiyi de güçlendirebilir. Orada, güvenlik ağı menfaatlerinin yerleştirilmesi, istihdam ve yeniden yapılanmanın kayıplarına kaynak sunarak reformları yalnızca daha akla uygun hale getirmemiş, ayrıca sıklıkla ilk devlet yardımını alan insanlardan demokratik sistem için destek almaya doğru bazı yollar da açılmıştır. Mauritius'un başarılı uyumunda, Dünya Bankası'ndan sağlanan fon, hem kayıpların tazminine hem de kazananların kazançlarının hızlanmasına yardım etti. İşsiz üniversite mezunları, ihracat mallarını işleme alanındaki küçük işletmelerin faaliyete geçmesi için 50.000 rupee'nin güvence istenmeden borç olarak verildiği bir programdan memnun kaldılar.

Halk eğitimi ve iletişim. Elde edilen bulgular, zor makro-iktisadî reformların bile hükümetlerin ihtiyacını, amacını ve hükümetin uyum sağlamak için insanlara yardım edeceği yolları açıklamak ve iletişim kurmak için bir çaba içine girdiği zaman, sabırla karşılanıp tolerans gösterilebildiğini ortaya koymaktadır. Demokratik hükümetler burada bir avantaja sahiptir; çünkü onların oldukça yüksek düzeydeki meşrûyeti tarafların güvenini kazanmaya yardım eder. Halk eğitimi ve iletişim iktisadî bilgilenme kampanyaları, yetenekli medya kullanımı, konuşmalar, kent mitingleri ve benzeri şekilde olabilir.

İtalyan Komünist Partisi, 1976 yılında bir milyon işçiyi, sertliğin niçin gerekli olduğunu açıklayan iktisat eğitimi konusunda akşam kurslarına gönderdi. Peru'nun benzinden süb-

vansiyonları kaldırmaya yönelik kararı, (Ağustos) 1970 istikrar girişiminin nedenlerini anlatmak için maliye bakanının göstermiş olduğu yoğun çabalardan sonra uygulamaya girdi. Benzin fiyatlarında %3.000 düzeyinde bir artış olmasına rağmen, hiçbir genel protesto eylemi olmadı. Polonya, başarılı “şok tedavi” reformlarını uygulamaya koymasından dolayı, işçilerin popüler bakanı, reformların her aşamasının ardındaki nedenleri ortaya koyarak vatandaşlara yol göstermek için sıkça televizyona çıktı.

Daha uzun süreden beri demokratik olan ülkeler, karar alma sürecine farklı dünya görüşlerini açıkça getirmenin geliştirilmiş, daha iyi mekanizmalarına sahip olmaya yönelmektedir. Kostarika’da hükümet, tarımsal sübvansiyonları önemli ölçüde düşürmeyi plânladığını ilan ettiği zaman, çiftçiler, sübvansiyonların indirimine karşı gösteri yapmak için sokaklara döküldüler. Hükümet buna, bütün ilgili tarafların “plânlanan değişikliklerin bütün yönlerinin araştırabileceği” altı tane komisyon kurarak tepki gösterdi. Demokratik Mauritius, dört yıldan daha fazla bir süre, şeker işçileri, kısa-orta ve uzun boylu şeker kamışı üreten çiftçileri, şeker kamışı işleyenler ve Dünya Bankası’nın desteklediği şeker sektörünün yeniden yapılması çerçevesinde menfaati olanlar arasında müzakere etme ve bir ulusal uzlaşma sağlamaya yönelik birçok resmî toplantı düzenledi. Bu ülkenin aksine, Mexico City’deki siyasetten yalıtılmış teknokratlar, ilgili insanlara danışılmadan, kırsal nüfusun çoğunluğunun yaşamını etkileyen Meksika Toprak Reformu Kanununu çıkardılar. 1994 Chiapas ayaklanması, bir ölçüde, bu insanların bu politikaya olan “geribildirimleri”ni ortaya koydu.

Reformda Katılımın Desteklenmesi

Hükümetler, kullandıkları farklı politika araçlarının, iktisadî sorunlarla ilgili demokratik karar alma süreçlerine, halkın katılımına nasıl izin verebildiğinin ve (yine halkın katılımına) nasıl engel olduğunun farkında olmaya ihtiyaç duyarlar. Yönetim kararnameleleri demokratik karar alma sürecini kasıtlı bir şekilde ihlal eder. Özellikle başkanlık sistemleri, birçok iktisadî politika kararlarının başkanlık karnameleriyle yapılması eğilimine sahiptir. Bazı

hükümetler politikaları biçimlendirmek ve uygulamak için yalıtılmış “değişim ekipleri”ne güvenir; bu ekipler, milletvekilleri ve menfaat gruplarının doğrudan ulaşmasının mümkün olmadığı üst düzeydeki teknokratlar grubundan oluşur. Daha katılımcı karar alma parlamentodaki tartışmayla olur: Müzakere, pazarlık yapma, danışma; hepsi uzlaşmayı ve güveni teşvik eder. Son olarak, hükümetler, korporatizm veya temel toplumsal menfaatlerin temsilcilerini politika oluşturma masasına getiren daha az resmî mekanizmalar yoluyla bir danışma sürecini kurumsallaştırabilir. Bu mekanizmaların tamamı, reformların aşamasına ve menfaat gruplarının doğasına bağlı olarak, çeşitli zamanlarda gündeme gelebilir.

Katılım, çoğu kere, reformların sürdürülebilirliğini geliştirebilir.

Reformların birinci aşaması çoğu kere demokratik danışmaya fazla müracaat edilmeden yürütülür. Hükümetler, karar alma yetkilerini (devalüasyon, para arzı ve faiz oranı kararları için) merkez bankalarına, (dış ticareti liberalleştirme ve fiyat kararları için) teknokratik değişim ekiplerine devrettiler veya (yukarıdaki bütün amaçlar için) Uluslararası Para Fonu (IMF)’nu ziyaret ettiler. Çoğu kez, yalıtılmış karar alma, zor istikrar kararlarını desteklemeyi garanti etmedi. Meksika’da, görünürde özerk olan merkez bankası, gerçekte başkanın emirlerini yerine getirdi. Nijerya’nın askerî hükümeti tarafından gerçekleştirilen devalüasyon, para arzındaki inanılmaz derecedeki büyümeyle tamamen etkisiz hale getirildi. Ve Peru örneğinde işaret edildiği gibi, kolayca çıkarılan ve güvenilirlik sorunu yaratan karnameler de kolayca tersyüz edilebilir.

İkinci kuşak reformlar katılıma daha kolay bir şekilde imkân sağlar. Bu reformlar daha büyük teknik kapasiteyi gerektirir; bu da hükümetlerin dışında daha kolay bir şekilde bulunabilir. İlgili taraflardan gelen geri beslemeler ve girdiler sıklıkla ikinci kuşak reformların tasarımını ve uygulamaya konmasını iyileştirebilir. Bununla birlikte, ilgili taraflardan gelen bu girdiler, düzgün ve etkin reform sürecini zorunlu olarak garanti etmez. Tarih, demokratik baskıların yıkıcı politikalara yöneldiği dönemlerle doludur.

Katılım Niçin Önemlidir?

Reform süreciyle birlikte geçmiş deneyim, politika yapanlara, sivil toplum grupları tarafından katılımının desteklenmesinin iktisadî reform programlarının başarısı için niçin önemli olduğunu öğretebilir. Bu derslerin bir kısmı şöyledir:

Önemli sosyal grupların pazarlıktan dışlanması, reformun daha sonra sekteye uğramasına neden olabilir. Gruplar seslerinin öyle veya böyle duyurulması için uğraşacaktır. Siyaset bilimci Jeffrey Frieden'in Latin Amerika'daki iktisadî reformlar üzerine yaptığı analizinde, hükümetlerin reform müzakerelerine önemli tarafları dahil etmede başarısız oldukları zaman, dışlanan grupların, çoğu kez şiddetle, anılan reformların uygulanmasını sekteye uğratmaya yöneldiğine işaret etti.

Bütün önemli tarafların dahil edildiği uzlaşmalara dayandırılan reformlar, sosyal sermaye ve güvenin önündeki önemli handikaplardan olan adalet ve eşitlik duygularını güçlendirme eğilimindedir. Meksika'da, ekonomiyi pezo krizinin dışına çıkaran reformlar, şimdilerde yeni seçilmiş, popülist eğilimli yasanın itirazına muhatap olmuştur; bu itirazlar, sertlik yanlısı önlemler paketini tehdit etmiştir. Bunun aksine, Şili 1980'lerde demokratikleştiği zaman, belirli (önceden hedeflenmiş) sosyal sorunlara harcanacak yeniden dağıtıcı harcamalara kaynak sağlamak için işçiler, iş alemi ve devlet arasındaki müzakere edilmiş sözleşmeler ortak uzlaşmalara katkıda bulundu. Bu uzlaşmaya göre iş alemi, geçici bir vergi konusunda bir görüş birliğine vardı ve işçiler, Pinochet dönemi iktisadî modelinin temel göstergelerini kabul etti. Eğer Meksika'nın toparlanması yönelik politikalar paketi, daha açık (şeffaf) bir şekilde uzlaşmalarla birlikte şekillendirilmiş olsa ve gözler, adeti ve eşitliği iyileştirme yollarına çevrilmiş olabilse idi; belki onun sürdürülebilirliği şimdilerde belirsizlik içinde olmayacaktır.

Önemli tarafların reform konusundaki müzakerelere dahil edilmesi, hükümetlerin ilgili tarafların sahip oldukları özgün bilgilere ulaşması, bunun da bazı reform hedeflerinin daha iyi belirlenmesi anlamına gelir. Doğu Asya

üzerine yapılan çalışmalar, 1970 ve 1980'ler boyunca bu ülkelerde uygulanan başarılı büyüme politikalarının, otoriteren yalıtma içinde eylemde bulunan politika yapanlardan değil, hükümet teknokratları ve iş alemi arasındaki geribildirimi ve (bilgi) alışverişini güçlendiren "tartışma meclisleri"nden kaynaklandığını ortaya koymaktadır. İş alemi ve devlet arasındaki sosyal bağlar, kanunla belirlenmiş danışma kanallarının iyi kullanılmasına ve hem kısa hem de uzun dönem iktisadî yönetimi geliştirmeye katkıda bulunan politika yöntemleri ve sonuçları üzerinde pazarlık yapmaya imkân sağlar.

Daha geniş tabanlı karar alma zor reformların ulusal açıdan "sahiplenilme"sini geliştirebilir. Eğer reformlar ilgili taraflarla müzakere edilmişse, onların daha sonra reformları "sahiplenecekleri" ve yine reformların onlar tarafından daha fazla sürdürülebilir olarak görüleceği ve sonuç olarak da reformların daha inanılır olacağı ihtimali oldukça yüksektir. Dünya Bankası, reformların (ilgili taraflar tarafından) "sahiplenilme"sinin uyum programlarının başarısıyla güçlü bir şekilde ilişkili olduğunu ve ödünç alınan sahipliğin derecesini etkileyen en önemli faktörün kamu sektörü-özel sektör ilişkilerinin doğası ve menfaat gruplarının siyasî tesiri olduğunu buldu.

Yukarıda bahsedilen örneklerde, istikrarı sağlama ve yeniden yapılanmaya yönelik daha demokratik bir yaklaşım, bizleri reformların daha fazla güvenilir olması gerektiği fikrine götürmüş olabilir. Birçok hükümet ve onun danışmanları, gecikmelere ve ücret düzeyleri ve kârlar gibi temel iktisadî göstergeleri de kapsayan sözleşmelerin müzakeresine eşlik eden muhtemel sulandırılmaya yol açacağı için katılıma karşı mukavemet göstermelerine rağmen, katılım, çoğu kere, anılan reformların sürdürülebilirliğini artırabilir. Özellikle iş alemi, çoğunlukla, hayret verici bir şekilde istikrarın, ki iş aleminin önlerini görmelerine yardımcı olacağını vaat eder, destekçisidir; çünkü yabancı döviz sıkıntısı ve enflasyon, iş aleminin plân yapmasına engel olur.

Ayrıca, karar vermeye katılım, açıkçası yeni demokrasileri kökleştirmek için gerekli olabilir. Önceki Brezilya Maliye Bakanı Luiz

Carlos Bresser Pereira, yalıtılmış teknokrasi-
lere reformu devretmenin, reform konusunda
karar alma ve uygulama sürecini hızlandırabi-
leceği uyarısını yapmakta ve devam etmektedir:
“Eğer ekonomik reformların bir sonucu olarak
demokrasinin altı oyulmuş olmayacaksa, tem-
sili organizasyonlar ve kurumlar, reform prog-
ramlarının şekillendirilmesine ve uygulama-
sına katılmak zorundadır; bu katılım, ekonomik

programın mantığını zayıflatsa veya programın
maliyetini yükseltse bile!”

* “Managing Economic Reform in New
Democracies”, *Economic Reform Today*,
1997/4.

Bu yazı Center for International Private
Enterprise'in (CIPE) katkılarıyla çevrilmiş ve
yayınlanmıştır.

Çeviren: Yusuf Şahin

R. M. Ballantyne'in 1858'de yazdığı *Mercan
Adası* (Coral Island) öteden beri bir çocuk
romanı olarak kabul edilegelmiş olmakla
beraber, siyaset felsefesi açısından da önem
taşıyan bir eserdir.

Bu husus, roman aynı niteliğe sahip başka
eserlerle, özellikle William Golding'in
1954'de yazdığı *The Lord of Flies* (*Sineklerin
Tanrısı*, Çev: Mina Urgan, İstanbul: Adam;
1983) ile karşılaştırıldığında daha bariz bir
şekilde ortaya çıkmaktadır. Bu iki kitap
arasındaki ilişki çok ilginçtir; zira, Golding'in
Sineklerin Tanrısı'nı *Mercan Adası*'na nazire
olarak kaleme aldığı da iddia edilmektedir. Bu
çerçevede *Mercan Adası* John Locke'un,
Sineklerin Tanrısı ise Thomas Hobbes'un
felsefesini yansıtan eserler olarak kabul
edilebilir.

Liberte Yayınları olarak *Mercan Adası* ile
birlikte felsefi romanlar yayınlamada bir ilk
adım atmış oluyoruz. Bu tür romanlar
çoğaldıkça gençlerin felsefi kavrayışlarının
artacağını umut ediyoruz.

